

VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖS KANSALLISEKSI KORRUPTIONVASTAISEKSI STRATEGIAKSI JA TOIMENPIDEOHJELMAKSI 2021-2023

Korruptionvastaisen strategian lähtökohdat

Korruptiontorjunnan ja ennaltaehkäisyn tärkeys nostetaan esiin monissa kansainvälisissä sopimuksissa, suosituksissa, ohjeissa sekä muissa julkaisuissa. Korruptionvastaisen työn suunnitelmallisuuden ja määrätietoisuuden tärkeyttä korostetaan monessa yhteydessä. Muun muassa Yhdistyneiden kansakuntien (YK) korruption vastaisen yleissopimuksen (UNCAC) 5 artiklan mukaan sopimuksen osapuolten tulee kehittää ja toteuttaa tai ylläpitää tehokkaita yhteen sovitettuja korruptionvastaisia käytäntöjä ja menettelytapoja. Korruption torjunta on yksi YK:n kestävän kehityksen tavoitteista (Sustainable Development Goals), joita Suomi oli mukana hyväksymässä YK:n kestävän kehityksen huippukokouksessa New Yorkissa syyskuussa 2015. Myös OECD:n ja Euroopan neuvoston Suomelle antamat korruptionvastaisen työn tehostamiseen liittyvät suositukset tukevat korruptionvastaisen strategian laatimista.

Tarve kokonaisvaltaiselle korruptio-ohjelmalle, joka määrittelee kehyksen ja painopistealueet korruption torjunnalle kansallisella tasolla on tunnistettu myös Suomessa. Korruptionvastaisen yhteistyöverkosto aloitti jo vuonna 2015 korruptionvastaisen strategian valmistelun. Nyt valmistellun korruptionvastaisen strategian ja toimenpideohjelman valmistelussa on hyödynnetty korruption vastaisen yhteistyöverkoston laatimaa strategialuonnosta (2017).

Strategian keskeisenä tavoitteena on lyhyellä aikavälillä tehostaa korruption torjuntaa ja pitkällä aikavälillä rakentaa yhteiskuntaa, jossa korruptiolla ei ole menestymisen mahdollisuuksia. Kysymyksessä on ensimmäinen valtioneuvostotasoinen korruptionvastainen strategia Suomessa.

Korruptionvastaisen strategian tavoitteet ja toimenpideohjelma

Strategian tavoitteet:

- 1) sitouttaa julkishallinnon ja poliittiset toimijat torjumaan korruptiota tehokkaasti,
- 2) edistää korruption tunnistamista ja päätöksenteon läpinäkyvyyttä,
- 3) pyrkiä parantamaan viranomaisten mahdollisuuksia saattaa korruptiivisesti toimineita vastuuseen teoistaan ja;
- 4) helpottaa kansallisen korruptiotilannekuvan laatimista.

Strategian toimeenpanemiseksi on valmisteltu korruptionvastainen toimenpideohjelma vuosille 2021–2023. Toimenpideohjelma sisältää kuusi kehittämisosa-alueita ja niiden puitteissa useita konkreettisia toimenpiteitä.

Strategian kehittämisosa-alueet ovat:

1. Korruption torjunnan ja ennaltaehkäisyn viranomaisrakenteiden vahvistaminen ja selkeyttäminen sekä toimijoiden välisen yhteistyön parantaminen;
2. Korruptiotietoisuuden lisääminen;
3. Läpinäkyvyyden lisääminen;
4. Korruptiotapausten paljastumisen tehostaminen;
5. Korruption torjuntaan liittyvän lainsäädännön toimivuuden selvittäminen ja kehittäminen;
6. Korruptioon ja sen torjuntaan liittyvän tutkimuksen ja tilannekuvan edistäminen

Toimenpideohjelmassa on esitetty konkreettiset toimenpiteet ja niiden tavoitteet, vastuutahot, aikataulu sekä keinot toimenpiteiden vaikutusten arvioimiseksi. Osa toimenpiteistä saattaa edellyttää erillisrahoitusta. Muutoin hankkeet toteutetaan kunkin tahon nykyisillä resursseilla. Hankkeet toteutetaan eri ministeriöiden, virastojen ja sidosryhmien yhteistyössä.

Korruptionvastaisen strategian vaikutukset

Strategialla tulee olemaan korruptiota ennaltaehkäisevä vaikutus ja sillä vahvistetaan eettisesti hyviä käytänteitä julkisessa hallinnossa ja yrityksissä. Strategialla ja sitä koskevalla toimenpideohjelmalla torjutaan ja ennaltaehkäistään lisäksi korruptiota julkisten hankintojen yhteydessä ja lisätään hankintojen avoimuutta, mikä puolestaan edistää tervettä kilpailua. Strategialla on myös poliittisen päätöksenteon avoimuutta ja uskottavuutta parantava vaikutus.

Korruptioriski koskettaa monia eri viranomaistahoja. Strategialla edistetään kokonaisvaltaista, yhdenmukaista ja vaikuttavaa lähestymistapaa korruption torjuntaan. Samalla edistetään yritysten välistä tervettä kilpailua ja reiluja työmarkkinoita sekä pyritään estämään ennakolta yritystoiminnassa tapahtuvaa korruptiivista toimintaa. Viranomaisten tiedonvaihdon kehittäminen viranomaisten välisessä tietojenvaihdossa auttaa korruptiotapausten tunnistamista ja lisää kiinnijäämisriskiä ja siten tuloksellisempaa viranomaistyötä. Lisäksi pyritään tehostamaan julkisten toimijoiden riskiperusteista sisäistä valvontaa ja kykyä tunnistaa oma-aloitteisesti ja nykyistä tehokkaammin mahdollisia korruptiotapauksia. Toimenpiteiden osalta vaikutusarviointia tehdään hankkeen aikana ja osana normaalia säädösvalmistelua.

Korruptionvastaisella strategialla tuetaan hallitusohjelman kirjausten mukaisesti kestävän kehityksen tavoitteiden kuten oikeusvaltion ja hyvän hallinnon vahvistamiseen sekä korruption ja lahjonnan vähentämiseen tähtäävien tavoitteiden toimeenpanoa. Myös kansainvälinen yhteistyö ja Suomelle annettujen korruption vastaisen suositusten täytäntöönpano tehostuisi.

Korruptionvastaisen strategian valmistelu

Oikeusvaltion kehittämisen ja sisäisen turvallisuuden ministeriryhmä päätti marraskuussa 2019 käynnistää korruption vastaisen strategian jatkovalmistelun. Oikeusministeriö asetti 23.4.2020 korruptionvastaisen strategian ja toimenpideohjelman valmistelu- ja ohjausryhmän valmistelemaan korruptionvastaista strategiaa ja toimenpideohjelmaa. Työryhmän laatimat strategia- ja

toimenpideohjelmaluonnokset esiteltiin 4.3.2021 oikeusvaltion kehittämisen ja sisäisen turvallisuuden ministeriryhmässä 4.3.2021. Ministerityöryhmä hyväksyi niiden sisällön ja linjaukset toimenpiteiden viimeistelyä varten sekä esitti, että strategiasta ja toimenpideohjelmasta valmistellaan valtioneuvoston periaatepäätös.

Strategian toimeenpanosta ja toimenpideohjelman toteutumisen seurannasta vastaa korruptionvastaisen strategian ja toimenpideohjelman valmistelu- ja ohjausryhmä. Korruptionvastaisen strategian ja toimenpideohjelman valmistelu- ja ohjausryhmä raportoi toimenpideohjelman etenemisestä oikeusvaltion kehittämisen ja sisäisen turvallisuuden ministeriryhmälle ja esittää sille tarvittaessa myös muutoksia strategiaan tai toimenpideojelmaan.

Toimenpideohjelman rahoitus

Toimenpideohjelman täytäntöönpanolle ei ole osoitettu erillistä rahoitusta. Toimenpiteiden täytäntöönpano tehdään pääosin virkatyönä. Kaikki toimenpiteistä toteutetaan valtiontalouden kehysten ja valtion talousarvioiden puitteissa ja julkisen talouden suunnitelmassa harmaan talouden torjuntaan osoitetulla rahoituksella Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian mukaisesti. Mahdollisesti tarvittaviin lisärahoitustarpeisiin otetaan kantaa normaaliin tapaan julkisen talouden suunnitelmia ja valtion talousarvioita koskevin päätöksin.